

“Direnmeyi Öğrendik...”

Ömürhan A. SOYSAL

Elektrik-Elektronik Mühendisi
omurhan.soysal@emo.org.tr

Taylan Özgür YILDIRIM

Bilgisayar Mühendisi
yildirimtaylan@gmail.com

“...Solmuşsun
benzin sararmış
yorgun bir işçinin yüzüne benziyor yüzün
öyle bükük bakma bana
...
üzme kendini bu kadar
sana umudu öğretmeyenlerin suçu mu var”

demiş ya şair. İşte o “yorgun yüzlü” kadın işçileri ziyaret ettik Antalya’da... Doğum yapmak için sıraya sokulan, kullandıkları solüsyondan zarar görmelerine rağmen birbirleri ile konuştukları gerekçe gösterilerek maske kullandırılmayan, çalışmaktan sol yanları tutmayan, sendikalaşmak için 448 gün direnen, çocuklarından bahsederken gözleri dolan ama herşeye rağmen umutlarını yitirmeyen, gözlerinden direnç fişkıran güleç yüzlü kadınları... Onları görüp, dinleyip “halimize şükretmek” için değil, onlara “umudu öğretmeyenlerin (göstermeyenlerin) suçu var” demek için...

Novamed’de ne üretimi yapılıyor?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Bizim iş yerinde böbrek hastalarının diyaliz setleri yapılıyor. Bant şeklinde dönen bir üretim hattı var. Bu bantın üzerinde yaklaşık 15 kişi oturuyor. Her birinin seti koyduğu yerin arasında sadece dört parmaklık bir yer var ve 4 saniye hızla bu devam ediyor. Bu insanlar 8 saat boyunca devamlı, elleri kolları hızlı bir şekilde çalışma temposundalar. Bu 8 saat süresince, öğleden önce 15 dakikalık bir mola veriyorlar. 15 dakikalık molada tuvalet ihtiyacını, çay ihtiyacını ya da çocuğu hastaysa, eşiyile dostuyla konuşma ihtiyacını gideriyor insanlar; her ihtiyaçlarını o 15 dakikalık mola süresine sığdırıyorlar. Üstüne üstlük bir de kendi sıkıntılarını, toplantılarını, duymaları veya duyurmaları gereken şeyleri konuşmayı da bu 15 dakikaya sığdırıyorlar. Ardından apar topar tekrar bu insanları aşağıya indiriyorlar, tekrar 2.5 saat bu bant sistemi dönmeye devam ediyor. Sonra 35 dakikalık bir yemek molası veriliyor. Ondan sonra çıkışa kadar tekrar 2.5 saatlik çalışma.

Yani bir nevi robot şeklinde çalışan bir sistem var. Ben 10 yıldır çalışıyorum. 5 yıl önce rahatsızlandım. İlk rahatsızlananlardan biriydim. Çünkü iki kişinin işini tek başıma yapıyordum. Ben biraz eli hızlı bir insandım; kendimi işyerinde kanıtlamak isterken, onlar da daha çok üstüme gelmeye başladılar, daha fazla kullanılmaya başladım. Bunun sonucunda da

bileğimde et ile kemik ayrılması olmuş ve o aradaki boşluk bir sıvıyla dolup, iltihaba çevirmiş. Bundan 5 yıl önce tedaviye başladım. Çok ağır tedaviler uyguladılar, iğnelerle kemiklerimin arasına girdiler; öyle ki daha fazla dayanamadım, tedaviyi bırakıp kaçtım.

Hastalığınız neden kaynaklandı?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Ellerin devamlı çalışmasından. Çünkü sizden sürekli daha hızlı ve daha fazla üretim yapmanız isteniyor. Mesela, bizim ara üretim hattımız da var; line üretim hattına ürün yetiştirmek için arada da üretim hattı var. Onların da masa üzerinde; yapılacak setlerin parçaları tamamlanıyor. Bunu normal bir çalışmayla en fazla 60-70 dakikada bitirebilirsiniz; ama sizden insanüstü bir güç, bir tür robot gücü sarf etmenizi bekliyorlar ve onu 45 dakikada bitirmenizi istiyorlar. Bunu da performansla bağladıkları için insanlar da haliyle kendilerini sıkıyorlar, yani inanılmaz bir savaş veriyorlar. Eh, bu da ne oluyor; insan vücudunu yıpratıyor.

Çalışanların çoğunluğu bayan olduğu için, bayanlar olarak da işimiz sadece işyerinde olmuyor, evimizde de oluyor. Haliyle hep yüksek bir tempoda çalıştığımız için artık vücuttaki sinirler, koldaki sinirler çok yıpranıyor, tamamen tükeniyor. Şu anda Novamed’de genelde herkesin sağ tarafında rahatsızlık var: Boyun ağrısı, boyun fıtığı, boyunda düzleşme, kireçlenme, tentinit yırtılması, kollarda kas yırtılması, daha anlatamadığım

bir sürü şey... Bu rahatsızlıklar nedeniyle şu anda Novamed'de çalışanların yarısında bileklik var ve çok acı bir şey ki, sendika gelmeden önce, takılan bileklere bile izin vermiyorlardı işyerinde! Mesela doktora gidiyorsunuz, doktor size bilekliği uygun görüyor; ama işyerine geliyorsunuz, "Bu, görüntü kirliliği yaratıyor" diyorlar ve insanlara taktırtmıyorlar.

Sizin de aynı şekilde bileklik var kolunuzda. Siz de biraz anlatabilir misiniz? Sonuçta işyerindeki çalışma sürecinden kaynaklanıyor bu. Evde kocanızdan şiddet görmüyorsunuz, değil mi?

ÜMMÜHAN İNCE- Şiddet olayı yok; daha doğrusu, şiddet olayı olsa bile, koca şiddeti değil. Ben de 2001'de çalışmaya başladım Novamed'de. 4-5 yıl sonra bu sorunlarım ortaya çıktı. İlk önce ilaç tedavisi gördüm. 2008 yılında doktorlar, artık ameliyat olmam gerektiğini söylediler. 2008'de ameliyat oldum ve bir kaburga kemiğim alındı. Şu an boyun kemiğim tamamen düzleşmiş ve sağ tarafı yamuk, üç-dört tane de küçük fitiklar oluşmaya başlamış; yani kolumu şu an kullanamıyorum. Son 5-6 aydır yine çok kötü rahatsızlıklarım olmaya başladı. Rahatsızlıklarımdan dolayı tekrar doktora gittim; doktorlar şimdi de aynı şekilde yine ameliyat diyorlar. Ama yine aynı şekilde olacağım diye korkuyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum...

Kolumda his kaybı var, uyuşma var ve ağrılarım çok. Boynumla beraber sağ kolumda; yani sadece kolumda da değil ağrım.

Boynumla beraber kolumda da şu an şiddetli bir şekilde ağrılar var.

SALİHA AVŞAR- Benim de elimde, aldığı bir darbeden dolayı damarda tıkanıklık olduğu için ciddi bir rahatsızlık var. Kemiğe giden damar tıkanıyor, beslenemiyor, ondan dolayı çürümüş. Kemik alındı; o kemik de zorlamadan dolayı deformasyona uğramış, onun yerine kas konulmuştu, kas erimiş. Şimdi tekrar ameliyat olacağım, iki kemiğim daha alınacak. Yavaş yavaş elimde kemik kalmayacak.

Diğer çalışan kadın arkadaşlarda da benzer sıkıntılar var mı?

ÜMMÜHAN İNCE- Çoğu arkadaşımızda var.

Genelde kadınlar çalışıyor Novamed'de, değil mi?

ÜMMÜHAN İNCE- Evet.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Üretimde kadınlar çoğunlukta.

ÜMMÜHAN İNCE- Teknik bölümde erkekler var, bir de depoda var.

Neden kadınları tercih ediyorlar Novamed'de?

ÜMMÜHAN İNCE- "Boru" dediğimiz PVC'ler var, ona akort yapıyoruz. Çok küçük malzemeleri bastırarak o PVC'lere monte ediyoruz. Bu montajda narin olmak gerekiyor. Bu yüzden nazik bir iş, ince bir iş. Erkeklerin eli bence ona kaba gelir, erkeklerin yapabileceğini zannetmiyorum.

Bunun yanında üretimde bir solüsyon kullanılıyormuş. Ne işe yarıyor bu solüsyon?

ÜMMÜHAN İNCE- Onunla ürünleri birbirine yapıştırıyoruz, montaj yapmada kullanıyoruz. Yapıştırıcı yani.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Yapıştırıcı bir solüsyon. Solvent.

ÖZLEM KILINÇ- Berbat bir kokusu var, çok etkili.

ÜMMÜHAN İNCE- Ciğerlerimize kadar işliyor o koku.

ÖZLEM KILINÇ- Mesela, bunları şişelere dolduruyoruz, üretim hattında şişesi bitenleri değiştiriyoruz. O işlemi

yaparken öyle yoğun bir buhar soluyoruz ki, sanki asit kazanının içindeymişiz gibi.

NESLİHAN ŞİPAHİ MERCANOĞLU- Bu solüsyonun zararı var mı yok mu, test ettirelim istedik. Onlara göre hiçbir zararı yok; ama biz o içerideki kokuyu alıyoruz, dışarıya çıktığımız zaman içerideki kokunun ne kadar etkili olduğunu anlıyoruz;

çünkü içeriden uyuşmuş bir şekilde çıkıyoruz. Bu solvent de kendi kendine yanan bir madde. İki-üç kez kendi kendine tutuştu.

Türkiye’de böyle birçok fabrikada kullanıyor. Buna rağmen Sağlık Bakanlığı nasıl bu kadar rahat oluyor; şahsen anlamakta zorlanıyorum. Kaç kere buraya çağırdık, kaç kez gelmelerini istedik; gelmediler. Fabrikada bu solüsyonla çalışıyoruz ve bu solüsyonun kokusunun bize ne kadar zararlı olduğunu bilmiyoruz. Mesela, benim cildimde siyahlaşmalar başladı. Ciğerlerden gelen bir şey; sırtımda, göğsümdede, gerdan kısmında hep bir leke oluşuyor, kaşınıyor, sonra siyahlaşmaya başlıyor. Kaç kere hastaneye gittim: Hep sinire, strese bağlıyorlar; ama buna pek aklım yatmadı. Hani ağlayan sızlayan bir insan olsam belki olabilir diyeceğim; ama hayır, öyle biri de değilim, devamlı gülen bir insanım ben. Genelde hep stresli olan insanlarda böyle olurmuş; ama ben öyle bir insan değilim. Bu kokudan kaynaklandığını düşünüyorum bunun. Çünkü içeri girer girmez beni hemen bir kaşıntı tutuyor, tamamen kaşınmaya başlıyorum.

ÜMMÜHAN İNCE- Bazılarının ağzında yara falan oluştu bundan dolayı.

NESLİHAN ŞİPAHİ MERCANOĞLU- Ben, ciğerlerden kaynaklandığını düşünüyorum. Çünkü yanan bir madde. Sonuçta tiner bu. Tinerin kokusunu alan insanın beyni uyuşmuyor mu; tineri biliyoruz. Bu içeride kullanılan madde de, solüsyon da sonuçta böyle bir şey. İnsan bunun kapağını açtığı zaman, inanılmaz acı bir koku, insanın midesini kaldıran bir koku ve o kokuyla çalışıyorsunuz gün boyu. Dışarı çıktığımız zaman, insanın böyle beyninde sanki şimşek çakıyormuş gibi oluyor. O temiz hava bir anda ciğerlerinize girince insan sersemleşiyor, şaşırıyor.

Bununla ilgili olarak Çalışma Bakanlığına başvurduunuz; ama herhangi bir denetim yapılmadı mı?

ÜMMÜHAN İNCE- Geldilerse de biz görmedik (!).

İşyeri hekiminiz var mı?

ÖZLEM KILINÇ- Vardı. İki tane; biri erkek, biri bayan. Onlar, aile hekimliğine geçildikten sonra gittiler. Şu an yenileri geldi, ama onlar da hiçbir şey yapmıyorlar; sadece sevklerle bakıyorlar, vizite kâğıdı falan alacaklara bakıyorlar.

Bahsettiğiniz o kimyasaldan en azından solunum yollarını korumak için maske ve benzeri bir şey kullanıyor musunuz?

ÖZLEM KILINÇ- Maske vardı, greve çıkmadan önce kullanılıyordu. Ama onlar solüsyondan korunmak için değil -zaten herkes takmıyordu- griperseniz, hapsirdiğinizde falan mikrop saçılmasın diye veriliyordu. Korumak amaçlı değil yani. Sonra kaldırdılar bunu. O da şöyle oldu: Konuşmak yasaktır işyerinde. Yanındaki bayanla konuşamıyorsun, 2.5 saat boyunca yasak! Maskeleri takıp da gizli gizli konuşmayalım diye kaldırdılar o maskeleri. Çünkü maske takınca, konuştuğumuzda ağzımızın kıpırdadığını görmüyorlar ya; konuşuyoruz diye yasakladılar maske takmayı.

ÜMMÜHAN İNCE- Sendika girdikten sonra oldu bu.

ÖZLEM KILINÇ- Evet. Sendikaya üye olduktan sonra maske takarak, kendi aramızda gizli gizli konuşuyoruz diye...

ÖZLEM KILINÇ- Ağzımız kıpırdadığında görmek için maske takmak yasaklandı. Grevden sonra tekrar geldi maske. Ama koruyucu bir şey değil o maske.

Tamamen sterilizasyonla alakalı yani?

ÖZLEM KILINÇ- Onlar en çok şundan şikayetçi: “Rapor alıyorsunuz, çalışmıyorsunuz” falan filan. Biz de

diyoruz ki, “Biz niye rapor alıyoruz? Sürekli kendimizi zorlayarak çalışmaktan dolayı.” Çünkü bir yerde artık tak ediyor canımıza. Sonuçta doktora gidip de yalvarmıyoruz bize rapor versin diye, o bizi raporluk görüyor, veriyor. Niye rapor alıyoruz? Çok çalıştığımız, yorulduğumuz için rapor alıyoruz. Niye yoruluyoruz? İşten dolayı. Niye? Çünkü 4 saniye bir set üretiyorsun, daracık set aralıkları var ve çok zorda kalmadığın sürece üretim hattını durduramayacaksın. Zorla, zorla, zorla...Tabii ki rapor alırsın.

Diyorlar ki, “Bizim işimiz iş hastalığı yapan bir iş değil.” Biz 2 sene kırık sandalyelerde oturduk; böyle dimdik duruyorsun, arkaya yaslıyorsun gideceksin arkaya. Sürekli söylüyorduk, “Bel fitiği oluyor, böyle oluyor, şöyle oluyor, yoruluyor, hastayız” diyorduk. Bize diyorlardı ki, “Bizim yurtdışında da fabrikalarımız var, orada böyle bir sıkıntı yok. Neden Antalya’da böyle olsun?” Biz

bilemeyiz ki oradaki sıkıntıları. Vardır belki de, onlar bizde yok diyorlar, ne bilelim? Belki oradakilere de burası için yok diyorlardır.

Novamed’in 45 ülkede temsilciliği var. Oradaki çalışma koşullarına dair elinizde hiç veri, bilgi var mı?

ÖZLEM KILINÇ- Onların daha yavaş çalıştığını duyduk. Bir de 5 senede bir, 6 senede bir tazminat verip, personel değişikliğine gittiklerini, taze kan teminine gittiklerini duyduk.

Yaptığınız grevden önce aynı bantta çalışan kadınların doğum sırası varmış, nedir bu?

ÜMMÜHAN İNCE- 3 ay içinde hamile kaldın kaldın, kalmadın, öbürüne geçiyordun.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Birkaç kişiye 6 ay veriyorlardı. Diyelim ki üç kişi; 2 ay birinin, 2 ay birinin, 2 ay birinin. Sıraya konuluyordu. Kura çekiliyordu. Mesela, Özlem, ben, Ümmühan abla; gittik, dedik ki, “Biz, çocuk sahibi olmak istiyoruz.” Sıraya sokuyorlar bizi; bir, iki, üç diye. Ocak-Şubat

Özlem’in, Mart-Nisan Ümmühan ablanın, Mayıs-Haziran benim.

Çocukların doğum tarihini onlar belirliyorlar yani?

ÖZLEM KILINÇ- Evet, öyle maalesef.

Halen devam ediyor mu bu uygulama?

ÜMMÜHAN İNCE-Yok, hayır; sendikadan sonra olmadı.

ÖZLEM KILINÇ- O uygulamaya göre, 2-3 ay içinde arkadaş hamile kaldı kaldı, kalmadı, ben onu bekliyorum, 6 aylık olana kadar...

Sırayı kaçırsanız?..

ÖZLEM KILINÇ- Sırayı kaçırdıysa ona geçiyor, ondan sonra ben yine sona geçiyorum.

Siz ne kadar bekliyorsunuz?

ÖZLEM KILINÇ- Eğer o bantta 10 kişiye, 10 kişinin sonuna kadar.

20 ay kadar bekliyorsun yani?

ÖZLEM KILINÇ- Evet.

“Serbest bölge bir patronlara serbest. Bir de balıklara serbest; limana vurup gidiyorlar. Adı Serbest Bölge; ama yasakların dolu olduğu bir serbest bölge.”

SAKİNE YALÇIN-

Zorunlu aile planlaması yani.

ÖZLEM KILINÇ- Hatta dalga geçiyorlardı: “Nasıl gidiyor?” diye... (Gülüşmeler) Sohbet arasında konuşuyorsun, masadasın, kafeteryadasın; “Ay, canım şunu istedi; olsa da yesek” diye. “Kız, hamile misin, ne oldu?” falan gibi konuşmalar geçiyordu.

Aynı üretim bandı orada da devam ediyordu?

ÖZLEM KILINÇ- Evet. Yani kafeteryada, her yerde biz zaten asker gibiydik. Böyle de komik bir durum vardı. Ben o sıradan geçtim; iki çocuğum var, ikisi de kız. İlkini sırada doğurdum. İkincisi de zaten grevden sonraydı. Öyle bir hale gelmişti ki insanlar onun stresinden hamile kalamıyorlardı çoğunlukla. Konuşuyoruz, ama düşünün, 2 ay... Zaten doktorlar ne diyor? Stres olmayacak. Çok istiyorsunuz, stres yapıyorsunuz, ondan da olmuyor. Tabii, şimdi komik şeyler ama bunları da yaşadık.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Doğurduğunuz çocuk da stresli doğuyor. Benimki öyle oldu. Değil mi?

ÖZLEM KILINÇ- Evet, kafamızı gözümüzü parçalıyor çocuk.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Gerçekten. Çocuk resmen psikolojik vakıa olmuş.

Yaptığınız iş aslında o kadar kritik bir iş ki; insan sağlığına direkt temas eden bir şey yapıyorsunuz.

ÜMMÜHAN İNCE- En ufak hatada insanın ölümüne sebebiyet verecek bir şey üretiyoruz.

Bu kadar stresle beraber hata yapma ihtimaliniz artmıyor mu?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Tabii ki artıyor. Bakın, örneğin şu an gece vardiyası var. Ben oldum olası gece vardiyasına karşıyım. Neden karşıyım? Burada sonuçta sağlık üzerine üretim yapılan bir yer, burada insan sağlığı için bir şeyler üretmek üzere bir araya gelmişiz. Ama bizim sağlığımız bir tarafa, karşıımızdaki insanın sağlığını da düşünmüyoruz; çünkü insanlar uyuyarak çalışıyor. Kim gece vardiyasında “Uyumuyorum” diyorsa, yalan söylüyor. Ben kendim de yaşıyorum; gözüm açık, ama rüya görüyorum. Elimdeki işe bakmıyorum ki, o esnada uçmuş geçmişim. Ezbere çalışıyorum. Ben şahsen, insan sağlığını düşünen, ona yönelik üretim yapan bir yerin gece vardiyası çalıştırmaması gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta en ufak bir hatada dünyanın kanı gidiyor insanın. Bir kan bulmak ne kadar sorun, biliyor musunuz? Her gün radyolarda, televizyonlarda anonsları duyuyoruz. Ama bizim en ufak hatamız belki birçok insanın bir sürü kanına mal olacak ya da ne bileyim, sağlığı daha kötü olacak, iyiyken daha kötü duruma düşecek ya da mikrop kapacak. Gece vardiyasında çalışan insan çalıştığı işyerine sağlıklı bakamaz, kendini yaptığı işe sağlıklı veremez; kendi sağlığı da gidiyor, aile sağlığı da gidiyor, tamamen bir bunalım içinde geçiyor hayatı.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Yani her saat başı birbirimizi dürtüklüyoruz, “Kalk haydi, devam et, başla çalışmaya” diye. Ama bir saat sonra tekrar yelkenler suya.

SAKİNE YALÇIN- Çocuklarla ilgili de çok ciddi sıkıntılar oluyor. Karı-koca çalışan aileler var, çocuklarına bakacak insanların olmadığı aileler var; çocuklarını eve kilitleyip gidiyorlar. Mesela, gece 23.00’teki vardiya başlayacak, 22.00’de çıkıyor. Bir tane kadın vardı bu durumda: 3 yaşında bir çocuğu var, eşi gece 24.00’te geliyor, turizm sektöründe çalışıyor. O 2 saatlik zaman diliminde çocuğunu bir odaya kilitliyordu!

ÖZLEM KILINÇ- O saatte evde yangın çıkabilir, bir şey olabilir; sonuçta çocuk evde yalnız. Bir kısa devre olsa, yangın çıksa, kim kurtaracak çocuğu?

Makineleştiginizi hissediyor musunuz? Uyurken üretmeye devam etmek...Yani bir şekilde insanlıktan uzaklaştığınızı hissediyor musunuz?

ÖZLEM KILINÇ- Eller kollar uyumuyor, normal yapıyorsun işi, gördüğünü de zannediyorsun; ama bir an irkilince, “Aaa, ben kaç dakikadır böyle çalışıyorum?” diyorsun. Ama çalışıyorsun, eksik göndermemişsin sonuçta. Çünkü göndersen, senden sonraki takamaz. Ben takıyorum, o takıyor, o takıyor... Öylece devam ediyor.

ÜMMÜHAN İNCE- Artık beyin mi alıştı, eller mi alıştı, bilmiyorum; ama içi geçse bile insanların, bir şekilde yapmaya, çalışmaya devam ediyorlar. Ben de çok gördüm öyle çalışan insanları.

ÖZLEM KILINÇ - Bazen yapıştıramıyoruz; tam yapıştıracaksın, kala kalıyorsun. Kaç kere gördüm böyle kalan insanları.

ÜMMÜHAN İNCE- Ondan sonra çöpe atıyor. Çünkü donmuş zaten, artık onu yapıştıramazsın. Çünkü 3 saniyede yapıştırmak zorundasın. Batırıyorsun, çıkarıyorsun. 3 saniye beklersen kuruyor.

SAKİNE YALÇIN- Gece vardiyası çok ciddi bir sorun, onun üzerinde konuşmak lazım. Dünyanın pek çok yerinde kadınların gece çalışması yasak. Avrupa ülkelerinin çoğunda gece vardiyası yok. Son yıllarda eklenen bir vardiya bu ve bizim de ev gezileri sırasında en çok şikâyet aldığımız konu bu.

Çalışamıyorlar; bünyeleri kaldırmıyor, narin bünyeler. Bir de sosyolojik sıkıntıları var; annenin

çocuklarıyla olamaması, gece evde olmaması vesaire. Vardiyalarda rastlıyoruz arkadaşlara, çok depresif oluyorlar.

Hafta tatiliniz var mı?

ÖZLEM KILINÇ- Bir tek Pazar günleri.

ÜMMÜHAN İNCE- Pazar günleri de sabah işten geliyorsun, akşama kadar tatil, ertesi gün de 02.00'de işe gidiyorsun.

Serbest Bölgede nasıl bir yaşam var? Örneğin, dün ikişerli iki kadın arkadaş grubu gördük, resmen bir cezaevinde volta atan mahkumlar gibi, iki kere gidip geldiler.

ÖZLEM KILINÇ- Bizim molalarımızda dışarı çıkmak yasak. Molalarımız 15 dakika, zaten bu sürede dışarı çıkamazsın. Yemek molasında da yemeğini

yiyorsun, ancak yetiştiriyorsun. Dışarı çıktığımızda da “Şurada bir yere gitmeyin; bizim himayemiz altındasınız, sonuçta kart çekmişsiniz, çalışıyorsunuz, başınıza bir şey gelirse iş kazasına girer” falan diyorlar bize. Orada da deniz var, liman var; Allah korusun, denize düşseniz, bir şey olsa falan diye düşünüyorsunuz siz de.

Sigara içmenizi bile kontrol altına alıyorlar...

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Tabii. “Sigara içmek yasak” diyorlar. Mesela, çok affedersiniz, ama insanların tuvaletine bile karışıyorlar, tuvalet sırası koyuyorlar. Orası bir bayan tuvaletiyse, kapının arkasına bir kağıt koyuyorlar; sen tuvalete gittin, kaç dakika gittin, ne yaptın, oraya yazıyorsun. Yani tuvalette ne yaptığınıza kadar oraya yazıyorsunuz.

ÖZLEM KILINÇ- Bunun da üretim kaybını hesaplamak için olduğunu söylüyorlar. “Ara üretimdesiniz, orayı bırakıp, lavaboya çıkıyorsunuz diyelim; kaç dakika çıktınız, yani kaç dakika üretim kaybı oldu, bunu hesaplamak için yapıyoruz bunu, yoksa sizi kontrol etmek için değil” diyorlar. Ama mesela bizim grup çok fazla tuvalete gidiyormuş, karşı grup gitmiyormuş, o yüzden onlara bonus verdiler.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Evet, 50 Euro bonus verdiler.

ÖZLEM KILINÇ- Bonus verdiler. Tuvalete gittiniz diyelim, çıkıyorsunuz, başlıyorsunuz yazmaya; tarih, saat, isim-soy isim...

SAKİNE YALÇIN- Bir de onunla zaman yitiriyorsunuz.

ÖZLEM KILINÇ- “Tuvalete gittim” ya da “Lavaboya çıktım, ilaç içtim...”. İmza atıyorsun bir de. Grevden önce atıyorduk; grevden sonra yine var, ama biz atmıyoruz.

İnsan olduğunuzu unutturmaya çalışıyorlar diyebilir miyiz?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- “Siz bizim malımızsınız, biz ne dersek onu yapacaksınız” demeye getiriyorlar. Robot işte, robotlaştırıyorlar bizi. Robotlar denileni, istenileni yapıyor, “Bozul” dediklerinde bozuluyor, “Çalış” dediklerinde çalışıyor ya, o misal. Mesela, işyerine bir makine getirmişler inanın, günde otuz kere duruyor. Bazen, “Bu robotun yerinde olmak istiyorum” diyorum; çünkü bunlar robota bile insandan daha anlayışlı davranıyorlar. Ona gelince, “O, makine; bozulur” diyorlar. Peki, bana gelince? Ben de insanım; ben bozulamaz mıyım, ben hastalanamaz mıyım?!

Ve burası insanların sağlığı için üretim yapılan bir yer...

SAKİNE YALÇIN- Novamed’in web sitesinde çok güzel bir ifadesi var: “İnsanların sağlığı için üretim yapıyoruz.”

Koca koca duvarları olan ve resmen bir depo görüntüsü olan bir fabrika. Ve siz dışarıyı göremiyorsunuz...

ÖZLEM KILINÇ- Yağmur yağdığını bile anlayamıyoruz, göremiyoruz. “Acaba yağmur yağıyor mudur, kime sorsak ki?” diye birbirimize soruyoruz; mesela, depoda personel var, erkek, hani o ürün alırken falan görmüş olabilir diye ona soruyoruz: “Dışarıda yağmur var mı?” “Oo, günlük güneşlik” diyor. Bir çıkıyoruz, yağmur var; o da dalga geçiyor yani, espri yapıyor. “Aaa, ne zaman yağmur yağdı?” falan diye şaşırıyoruz. Yani bir şeyden haberimiz yok.

Serbest Bölge kime serbest peki? Sizin eşlerinize bile serbest olmadığını söylüyorsunuz çünkü...

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Patronlara serbest sadece.

ÖZLEM KILINÇ- Bir de balıklara serbest; limana vurup gidiyorlar, limana vurup gidiyorlar. (Gülüşmeler) Adı Serbest Bölge; ama yasakların dolu olduğu bir serbest bölge.

Çocuklarınızla aranız nasıl? Çocuklarınıza vakit ayıramıyorsunuz; bundan kaynaklı sorunlar yaşıyor musunuz? Ne diyor çocuklarınız size?

ÖZLEM KILINÇ- “Anne çalışma, işe gitme” di-

yorlar. Mesela, gece vardiyasındasınız, saat 22.00’de, yemek yenildi, çay içiliyor, televizyonda dizi başladı, tam çocuklarla beraber oturma ortamı, birden hop, “Haydi ben gidiyorum” diyorsunuz. Çocuk şaşırıyor tabii, “Anne, nereye gidiyorsun?” diye soruyor. Küçük, bilmiyor, vardiyayı takip edemez. “İşe gidiyorum kızım” diyorum; “Gitmesen olmaz mı anne?” diyor bana. “Kızım, gitmesem sana bu oyuncağı alabilir miydim; yarın benden bunu istersen sana nasıl alacağım gitmezsem” diyorum. Mesela, diyor ki, “Anne, maaşını aldın mı? Alınca bana şunu al.” Ben de onları öne çıkarıyorum; “Bak, ben çalışmasam, bana maaş verirler mi?!” gibisinden şeyler söylüyorum. O şekilde oyalıyorsunuz yani.

Çalışma koşullarınızı bütün ayrıntılarıyla anlattınız. Bu kadar yoğun ve zor koşullarda çalıştığınıza göre, çok iyi paralar alıyorsunuzdur muhtemelen (!). Ortalama gelir düzeyi ne kadar?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- 10 yıldır çalışıyoruz, 850’nin üzerine çıkamadık. Euro bazında alıyoruz, ama Türk parasına çevirdiğimiz zaman 850 TL, yani 1 milyarı bir arada göremedik; ancak ikramiye filan gelirse öyle. Normalde, 10 yıl çalışan bir insanın maaşının nereden baksanız 1.500-2.000 TL olması lazım; ama maalesef, maaş konusunda hiçbir şekilde tolerans tanımıyorlar. Kendilerine geldiği zaman, çok iyi şartlarda çalışıyorlar, hafta sonları tatilleri var müdürlerin, Cumartesi-Pazarları tatil. Saat 09.00’da geliyorlar, akşam 18.00’de gidiyorlar. Onların aldıklarıyla bizim aldığımız arasında dağlar kadar fark

var. Ki, erkek personellerle çalışıyoruz. Sterilizasyon olsun, depo olsun, oradaki erkeklerin çalışma şartları da bize göre daha rahat, onların aldıkları da bize göre daha fazla. En çok yorulan biziz, en çok heder olan biziz; ama doğru düzgün maaş almayan da biziz.

Hazırladığınız setleri kullanma ihtiyacı doğdu mu hiç? Böbrek hastaları için bunu üretiyorsunuz sonuçta. Çevrenizde olmuştur herhalde.

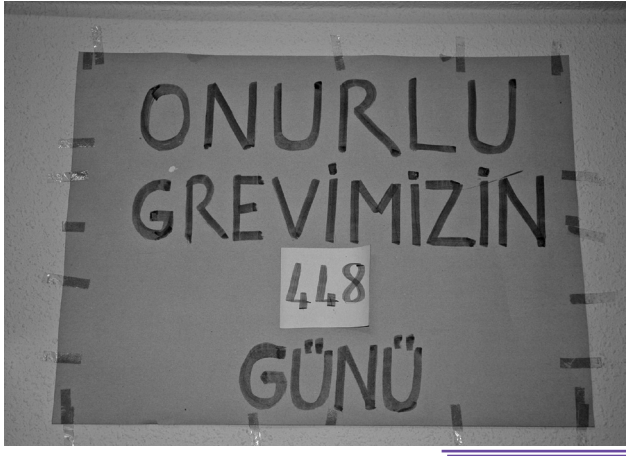
SAKİNE YALÇIN- Geçen gün bir ev gezmesinde konuştuğum bir kadının annesi böbrek hastasıymış, böbrek yetmezliği varmış. “Bu setin ücreti ne kadar?” diye sordum, “Annemi hastaneye götürdüğümde, sağlık güvencesi olmadığı için, seti kendim almak zorunda kalıyorum; ama Novamed’in setini alamıyorum, çok pahalı. Benim maaşım, o seti sürekli almaya yetebilecek düzeyde değil. O yüzden, Türklerin ürettikleri setlerden alıyorum” dedi. Aslında üretim burada yapılıyor, yani Türkiye’de üretiliyor.

2006’da çok ciddi bir grev yapıldı Novamed’de. Biz de daha çok basın üzerinden takip ettik. Nasıl bir süreçti grev süreci sizin için, neler yaptınız o grev döneminde?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Sendikalaşma dönemine kadar hepimizde bir korku vardı, işten atılma korkusu, yarın ne olacağını bilmiyorduk; ama sendikalaşma başladı, bir özgüven geldi herkese ve silkelendik. Emeğimizin karşılığını alamıyorsak, bu yola baş koyacağız” diye...

Sendika mı geldi size, siz mi gittiniz, nasıl oldu?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Bizim bir arkadaşımız vardı; o arkadaşımız raporlu olduğu için şehir dışına çıkmıştı. Onu işten çıkarttılar. O arkadaşımız vasıtasıyla işyerindeki erkek arkadaşlarımız tanıştılar, ondan sonra bize anlatmaya başladılar. Mesela ben, o ana kadar sendikanın s’ini bilmezdim. “Hakkını aramak istiyor musun?” dedi bana, “İstiyorum” dedim. “Ama aramızda kalacak” dedi, “Tamam” dedim. O zaman üçüncü kişiydim. İlk anım öyle başladı. Aradan yaklaşık bir ay geçti, hızlanmaya başladı bu, insanlar çoğalmaya başladı, ev gezmeleri başladı. Bir baktık ki, orada sendikalaşmayı başlatmışız. Ondan sonra arkadaşlarımızla konuşmaya başladık, anlatmaya başladık. Bu esnada yeni personeller aldılar ve bizi zorunlu olarak -bir nevi üçkâğıtçılık diyelim- greve çıkmak zorunda bıraktılar. Gece 24.00-01.00 gibi insanlar toplanıyor ve bu insanlara 5’er lira verilerek, “Arkadaşlarınızın greve

çıkmasını sağlayacaksınız. Greve evet oyu verin” diyorlar.

ÖZLEM KILINÇ- Biz hayır oyu attığımız halde evet çıktı sandıktan.

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- O dönemde 90 kişiydik. 200 kişi greve çıkmamıştı, sendikalı değildi. Biz hepimiz ‘hayır’ oyu kullandık. Bir baktık, sandıktan ‘evet’ oyu çıktı, greve çıkmak zorunda kaldık. Yani bu, patronun yapmış olduğu bir oyun.

Patron neden böyle bir şey yapsın ki?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- İstemiyor adam, şu anda bile sendikaya karşı.

ÖZLEM KILINÇ- Greve çıkamayacağımızı zannetti, çıksak bile iki-üç gün sonra kırılıp döneceğimizi zannetti.

Sendikal örgütlülük direncini kırmaya çalışıyor yani?

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- O esnada birçok arkadaşımızı işten çıkarttı. O çıkarttıkça, biz biraz daha güçlendik, biraz daha birbirimize kenetlendik. Sonuçta, greve çıktık, oraya çadırımızı kurduk. Pes etmedik, o grevde direttik. Biz diretirken, bu grev dünyada duyulmaya başladı. Duyulduktan sonra, tavırları değişmeye başladı. Mesela, arkadaşlarımıza şunu diyorlardı: “Arkadaşlarınızla konuşun, gelsinler, konuşalım. Grevi bitirsinler, sendikadan vazgeçsinler.”

NESLİHAN SİPAHİ MERCANOĞLU- Birçok arkadaşımızı elimizden aldılar ya da kardeşi işte çalışıyor, “Sen gelmezsen kardeşini çıkaracağız” dediler. Şeflerimiz var, ama şeflikle alâkaları yok insanların.

İnsanları yönlendirecek, yönetecek, işini dördörtlük yapacak insana ‘şef’ derim ben. Düz çizgiyi yamuk yamuk yürüyen insana ‘şef’ demem. Üretimi dördörtlük yapamayan insanlar şu anda başımızda şefler. Sendika döneminde sendikalılardı. “Sendikadan çıkarsan şef olacaksın, kardeşin işe alınacak” dediler. “Bir aileyiz” diyorlar; ama onlar kendi ailelerini kuruyorlar, benim ailemden kimse giremiyor. 1,5 yıl öyle bir savaş verdik. Dünyada duyuldu, gazetelerde yazıldı, televizyon programlarında çıkmaya başladı. Açıkçası korkmaya başladılar. Ondan sonra bizimle sözleşme için oturular masaya. Bu süreçte bütün arkadaşlarımız maddi ve manevi olarak yıprandı, mecburen girmek zorunda kaldık. “Sendikayı içeriye sokalım, en azından sendikanın varlığı belli olsun, arkadaşlarımız sonra bize destek versin” dedik. Öyle başladık, öyle girdi içeriye. Pek fazla bir şey alamadık. Bu sefer, patron tekrar işçiyi çoğaltmaya çalışıyor, ama nasıl çoğaltıyor? Kendi tanıdıklarını alıyor. Buna çok şahit olduk. Mesela, şu an ev gezmelerine gidiyoruz, konuşuyoruz, “Sendikaya girmek ister misiniz?” diyoruz, “Çok istiyorum; ama içeri girerken Neslihan hanıma söz verdim, sendikaya giremem” diyor.

ÖZLEM KILINÇ- “Biz, kesinlikle sendikaya girmeyin demiyoruz, isteyen girebilir sendikaya; ama biz istemiyoruz” diyorlar. “Fabrikayı kapatırız” filan diyerek korkutuyorlar, yani insanların sendikalı olmasını engelliyorlar.

Kaç kişi greve çıktı?

(Röportajımızın devamı önümüzdeki sayıdadır.)

